

ROMANI
ROMANI CHIB

NEVAR LE ŠVEDOS

**E ZELENOPARTIAKO
ALOMAKO MANIFESTIA
– E NEVI VRAJMIA KATE LA**

E Zelenopartia lako zeleno alomako manifestia 2010.
Jek zeleno parudimos kaj del neve bućia, jek naturaki
poletika kaj si musaj aj jek globalno solidarniteto.

miljöpartiet de gröna

E NEVI VRAJMIA KATE LA

Godo alamos kaj keras adžes formil amaro trajo kaj si te avel amen maj angle. Godola invistereme love kaj das adžes si teharako khetanimo. O žanglimos sar te avel o trajo maj lašo maj angle aba si. Khate aj akana si kaj trobul e zela pařudi.

E Zelenopartia žal pe jek poletika te pařudol pe zeleno kaj del neve bućia, jek zuralo siguripe aj maj zuralo Ŝvedo. Ame kamas te lařaras pe lungo vramja angle jek zuralo khetanimo kaj inkerdol kana aven le neve zumaimata maj angle.

E Zelenopartia kamel te dikhel jek bari zur te pařudolpe zeleno antręgo khetanimo – jek Green New Dael. Ame kamas te keras maj vuřoro le manuřenge te alon zelia alomata svako džes. Sas-trone droma, nevarado energija, tramvai, ciklake droma aj energijako xaranimos ande le forori si miřto po trajo maj angle. Ame le zelia kamas te keras invisteringo kote kaj trobul. Naj numa pe neri-sago – numa vi maj but bućia del.

Ame kamas te nevaras le Ŝvedos. Amen trobul maj baro investierimos pe adokatsia, rodipe, kaste

si firmi aj pe firmaki bući. Si te anklel maj vuřoro le manuřenge te anklen lenge ideori ćaće aj te avel len troma te len o paso te putren firmi.

Ame kamas te mukas o trajo so kines te řudas. Trobul te avel lesni te lařares kana si vareso phago. Ame kamas te telaras e momsas pe bućia te kines raduimasa so si pe hařna naturake aj sadajek keres neve bući. But bući si te butona pala investieringo po trajosko miřtimos aj pe o oficialno sektoro.

Ame le zelia kana godi las parta anda e natura kana varikon kamen te romon la pe pengo intresno. Amari zela žal angle ke kamas e natura, ande jek zurali solidarunia le manuřensa kaj trajin adžes aj mit le vitsi maj angle. Amari poletika phirel

pe jek linja solidarno karing e lumjia. Anda god a keras bući te avel paćia, manuřesko ćaćimos aj globalno terdarimos.

Amari poletika si tromalimasko. Ame kamas te keras jek khetanimo ando jekipe kaj si le manuř bodaime sa jek fjalo. Amaro profundo si o tromalimako puřimos. O khetanimo barvavol aj anklel maj zuralo kana si slobodo te avel tut modo kaver fjalo aj trajo kaver fjalo. Le manuřen trobul len nevi chansa trajoski. Sigurimaski systema trobul lařardi aj te avel pe hařna savořenge.

Ande jek than amare kavre partiensa žal e Zelenopartia le zelia kaj o alomos te keras jek lolo-zeleno regeringo pala parlamentitsko alomos 2010.

INVESTERINGO ANDE TELARDO AFFECTOME KLIMA AJ NEVE BUĆIA

1. O ŜVEDO SI TE LEL PESKO KOTOR TE LEL SAMA

O Ŝvedo trobul te lel sama globano pe pesko kotor. O nasul thuv gazongi katar affectome klima trobul terdardo sar phenen godola kaj si len bući te roden. Kutsardo skatto naturako

si te kerel te anklel pra kući te hařnis fossilako gazo.

2. DUBLO ZUR ANDE SASTRENGO DROM

Jek xarano trafikako politika kaj si pe hařna naturako ande antręgo them trobul te kerel in-

vesteringo ande sastrono drom. O Kapaciteto le manuřengo aj džesongi trafikata trobul doblime. Ame kamas te anzaras droma sastron kaj řaj trades sigo pe lende te řaj phandas le Ŝvedoke bare forori ande jek than Stockholm, Göteborg aj Malmö, mit Malmö aj Oslo. Ame kamas vi te

phandas ande jek than le bare sastrone droma le regionalone šini te šaj zuravon le regionalni thana. Trobul te avel maj lešni te trades pe džežes sar te trades matorasa vaj aroplanosa.

3. TROBUL TE ANZARAS AVRI E KOLLEKTIVNO TRAFIKA

Te šaj keras maj xarane klimake forori kamas ame te keras investeringo te anzaras avri e kollektivno trafika, sar tramvai, regionalo džes, metro aj busso. Ame kamas te dublinas e bući pa kollektivno trafika pe vramia ži kaj o berš 2020. Naj pe hažna neve bare droma. E kollektivno transportori si te avena lašarde pe sama manušenge kaj si funkcionalne nasvale.

4. NEVE BENSINORI LE MATORENGE

But manuš ando Švedo trobule matori. E fossilako gazo trobul pařudo anda e klima aj vi anda kosto. Anda god'a trobul jek chansa savořenge te den pe gindo pe kaver maj lašo gazo. Trobul te avel maj lešni te trades mo kaver fjalo gazo. E themesko produktiona aj distributiona pe gazo nevo trobul vazdino. Trobul te avel vušoro te pheres e matora mo biogazo vaj elektrikasa ande antrêgo them.

5. KER KORKORO ČIRO ELEKTRIKO

Ame kamas te keras, te avel pe hažna te keres čiro elektriko korkoro. But manuš kamen te keren investeringo ande nevo elektriko aj te ažutin te xansaren e nasul klimaki bući.

Gad'a zela žal angle gad'a ke mušaj maj but zene te keren nevi elektrika te avel andre ando

amaro systemo elektrikake. Ame kamas te tas systemote te avel jek zena pe nevi elektriko, vi kamas te avel systemo te musoris e elektrika kaj cinoře elektrikake firmi.

6. INVESTERINGO ANDE NEVI ENERJIA AJ EFEKTIVNO ENERJIA

Ame kamas te pařuvas avri o kárnkrafto aj o fossilo gazo aj te tas barvaleki enerjia, biogazo, talasonengo enerjia, khameski enerjia aj effektivno enerjia. Ame kamas te keras investeringo te anzaras nevo kaj či xal kadeši enerjia. Atunči maj lesni kerdol e enerjia. Uranosko pagarimos trubol ašado.

7. LAŠAR E MILJONOKE PROGRAMMI

Ame kamas te tas jek specialno investeringo te anzaras opre aj te lašaras le rimome khera aj cinoře thaneske centrumori, maj but ande le cinoře thana. O investeringo si te avel po mištimos čire trajoske ando kher aj te xansol o kosto enerjiako.

8. MAJ BUT PRAMI PE LE DŽESA AJ PE LE PARAXODI

Te anklel maj siguripe pe amare droma aj te anklel maj čira thuv gazoski kamas ame te tas jek skatto pe le kamioni kaj angeren bućia. E zela si ke kerdol pe maj lešni te angeres bućia po džedžes vaj po paraxodo sar pe bare kamioni.

9. AV TOKE ANDA E NATURA AJ ANDA BIOLOGISKO BUTARIMOS

E phuv e laši aj le malja trubos te las sama pala lende aj vi pala o berego trubul zurardo

arakhado. Kutči verzcija trobun arakhade. O Švedo trobul te arakel saste vitsi kaj le štar bare džiki žigeni: rov, džiko mića, riš aj o jårvo. Te na maj mukas avri naturako gifto, sar exemplo te thordaras velino pe žag aj draba kaj rimol le hormoni. Ame kamas te las sama aj te nevjaras e phuv e čingi aj modosa te las sama pala amaro telatono paj kaj trobul amen ando trajo.

10. PAVERITSKO BUĆI KAJ LEL SAMA PALA LE ŽIGENI

Draba nasul aj xoxamni gožni trubol te xansavol. Žigeni trobun maj zurales arakhade aj te ašavas bondengi farmo. E phuv e laši trobul fireime. Ame kamas te keras te avel pe hažna te keres bući mo ekologisko paveria. O Švedo trobul te avel ando anglunipe pe zelia produkti sar ekoturismo aj cinoře xabeneke paraimata. Ame kamas te las sama pala e phuv te na avel zelimata kaj si šores bararde.

NEVE BUĆIA, FIRMAKE BUĆIA AJ CINOŘE FIRMI

11. TELARDE MOMSORI PE FIRMAKE BUĆIA

Ame kamas te telaras le momsori te barol le firmake bućia ande but zeli. Atunči ankllel maj lešni te lašares zeli, te xas pe birtori, te žas kaj frisero aj te lašares e cikla. Lašo konsumtiona pe bućia trobul vazdino aj ame mangas te las o angluno paso ando mandato periodo.

12. TELARDO SKATTO PE CINORE FIRMI

Ame kamas te telaras kon del bućiako putkinimos kaj cinoře firmi pe 10 procenti. Ame kamas kaste si firma korkoro te avel les o angluno berš maj lešni te putkinel kana lel peske jek bućarno.

13. LOVENGO RISKO KAJ CINOŘE AJ MAJ BARE FIRMI

Ame kamas te lašaras jek lovengo risiko fondo te šaj avel maj vušoro kaj cinoře aj maj bare firmi te šaj len lovengo risiko. O fondo trobul finasirime pe love nerime katar le foroske firmi.

14. JEK ANGLUNIMOS ANDO INDUSTRIJAKI KINIMOS

But neve firmake bućia si len jek dikhimos pe jek baro etnikano, socialno aj naturako mištimos. God´a zela purmo ankllel trajo lašo. Kasa vatar mištimos trobus te las sama pala la. Ame kamas te tas maj but love pe nevi, produktako nevi pe aj naturako nevi ande cinoře aj maj bare firmi. Le foroske aj la komunake firmi trobul te ažutin pe nevi naturaki tehniko, nevardi enerjia aj te aven jek patreto lašo le manušenje ke von keren mišto la naturake. Socialno aj kooperativno firmi si te avela jek kotor ande zeleno firmaki politika. Keras bući te ankllel maj but firmi vi ande le cinoře gava. Ame kamas aktivno te keras bući pe zela laši kaj del chansa te les socialno, etnikano aj naturake siguripe kana čines offeialno činipe.

15. BUĆI AJ EDUKACIJA LE TERNENGE

Ame kamas te keras jek zumaimako programo ando šukar traिमasko sektero. Trobul vi maj but kintari pe bućike šičarimata aj pe thana kaj šitarel tot jek manuš kaj žanel jek bući. Le bare školi trobul te den maj but praktika pe firmi aj ande foroske thana sar jek kotor ande lengo šičarimasko programmo

16. JEK PUTERDO AJ BUFLARDO KULTURAKO TRAJO

Jek zuvindo aj kreativno kulturako trajo si važno po mištimos vi pe sastimos, trajo šukar aj pe khetanimasko nevi. Ame kamas te tas kintari pe kultura savořenge, inke maj but pe glati aj pe ternimata, te avel lenge slobodo te aven aktivno ande kultura, sar godo kaj kerel kultura vaj sar publika. Le kulturake škole trobul maj zurale. Kultura si jek xarani naturaki zela sar te čines matrialo.

VAZDE OPRE O TRAJO ŠUKAR, KER INVESTERINGO ANDE ŠIČARIMOS

17. KONIK TE NA AVEL BI SORANSAKO

Siguripe aj moderno nasvalengo soransa trobul svakones. Ame kamas te das le nasvalenge love sode si le manuš nasvale aj e granitza kaj si kaj le nasvalengi soransa trobul ašadi. E parta khetanimasko si te del jek efektívno rehabiliteringo, god'a si važno. Jek bi bučiango soransa trobul te avel savoren.

18. MAJ SKURTO BUČIAKI VRAMJA

Ame kamas te telaras e normalno bučiaki vramja ži kaj 35 časori ando kurko kašte te avel kaj le manušes maj lašo trajo. Ando angluno paso kamas ame te das ažutimos kaj deja aj dada kaj si len xorde glatitsi te keren maj xansi časori buči aj te tas pale jek berš ivja. Ame kamas te avel maj puterdo te žas ande pensiona maj sigo aj te das putarya te telaren le bučiake časori maj anglal sar te žas ande pensiona.

19. KULTURAKO BUTIPE ANDE ŠKOLA

Le glati ande škola si len slobodia te šičion te avel len žanglimos ando trajo. E familja aj le glati trobul te avel len putarya te mothon aj te alon savi pedagogika kaj si malado pala lengi glata. Svako glata trobul te dičol aj te avel kaj le bare manuš lensa

čaito vi ande škola aj vi pe angluni škola. O kvaliteto trobul te butol ande švedoki angluni škola aj ande profundoski škola. Trobul maj but šit'aritora, maj cinože glatengi gruppo aj maj but časori schemake šičarimata. Ame mangas te las sama pala kulturako butipe ande školi, e pedagogika aj e linja šičarimasko. Ame kamas te tas zur pe studentongi demokracija aj te tas zur pe studentongo sastimos.

20. MUKH LE GLATEN TE AVEN GLATI

Jek radoime aj sigurime trajo glatengo trobulas te avel svako manušesko čačimos. Jek khetanimo kaj si lašo le glatenge si lašo savoženge. Ame kamas te tas zur pe le glatengo čačimos aj te važdas opre le glatengo konvensiono ande zakono šveditsko.

21. ŠINADO SASTIMOS

Jek šinado aj sastimasko bučaki zela trobul te avel jek mušaj ande sa le thana kaj bodain le manušen. O arakhipe le manušengo trobul te avel jekipe aj sa jek fjalo paše paša o narodo. Trobul te avel teamako buči aj buflardo drabengo aj psykosocialno kompetensia. Maj but zor trobul po sastarimos kon si psykisko nasvalo aj pe le phurorengo sastimos. Maj zor trobul te las sama te na maj bodain le manušen drabensa kaj naj vorta.

22. O LAŠO XABEN

Ame mangas te važdas opre te avel maj lašo xaben ande le školi, phurorengo arakhipe aj ande le špiti. Glati, phure aj nasvale si te das len fresko čirado xaben katar lokalno školaki kuxnia, phurengo arakhipe aj špiti aj te na maj das len xaben kaj si tradino lungo drom aj purmo tašardo. Xabe ekologisko aj xaben kaj si barardo paše trobul te avel ando gindo kana keras kinimata anda goda trobul o zakono pa offeialna kinimata te avel pe hažna pe le lokalne xabeneske thana. Jek lašo aj sasto xaben se jek kotor anda trajo lašo.

23. JEK ZURALI VUČI ŠKOLA HJ VUČE STUDIAKE LOVE

E šičarimasko systemo si centralno ande jek moderno šičarimasko khetanimo. O kvaliteto pe vuči škola trobul vučardo pe maj but časori kaj le šit'aritoria le studentonge aj maj baro dikhimos pe laši pedagogika. Ame kamas te das le manušen jek nevi chansa aj te avel maj vušoro te šičios ande školi kana godi ando trajo. Anda god'a kamas ame te vučaras le šičaremaske love aj te avel le studenton maj socialno ažutimos. Buči maškar e univerzitetu, vuči škola aj industriako kinimos trobul zorardo.

JEKIPE ANDO KHETANIMO ZORAREL O TROMALIPE

24. JEKIPE ANDE FAMILJA AJ BUĆIARNE ANDE ORGANISATCIJA

Vi o dad aj vi e dej si len putarya te bešen khere peske glatasa aj e glata si la putarya kaj vi o dad aj vi kaj dej. Ame kamas dej-dadesko soransa te avel holadi pe trin kotora te šaj len vi le duj jek kotor anda soransa aj o trito kotor te alon von korkoro sar te keren lesa. Gad´a bući zorarel jekipe maškar dej aj dad. Ame kamas te tas jek zakono pa kvoteringo pa börsake firmi aj kaj le officialnie firmake bućiarne ande organisatcija.

25. PAČA ŽUVLIANGE SI PAČA

Ame kamas te zoraras e bući kaj le žuvliango ažutimos te avel le žuvlian pača. E krisako systemo trobul te avel les žanglimos aj respekto karing le manuš kaj roden ažutimos. O zakono pe manuš kaj keren sila trobul zorardo te avel le manušes garancija te na hamilpe varekon žungales varekaste. Glati kaj dikhle sar varikon mardilo ando kher trobun te aven ginde sar došeki offra. Godola kaj si kris dine ke marde pe trobul pe zor te nakhel ažutimos. Vi mardipe karing murš aj vi karing manuš kaj trajin sa jek manušesa trobul ažutime. Maj but ažutimos trobul te na maj bikinel pe varikon aj te na maj bikindol manuš.

26. SA JEK ČAČIMOS SAVOŘENGE

O phanglimos le zakonosko karing diskriminacija trobul zorardo. Ame kamas sa jek čačimos kaj firmi aj kaj forosko instetuta. Le lokalne antidiskriminacije kantori trobun zorarde. Ame kamas inke te keras bući pe HBT-manušenge čačimata. E bući karing došeski dušmenija trobul zorardo. Sa le manuš si te aven andre ande part´a. Ame kamas kas naj vortako ande part´a, te gindol sar diskriminacija kana si pa manuš kaj si nasvalečosi.

27. ŠIČIOS ME DAKI CHIB

Jek effektivno bući te važdel pe opre e resultacija pe edukacija kana si kaj le glati kaver daki chib sar švediska si te des len maj but šičarimos ande daki chib. Ame kamas te buflaras o čačimos kaj daki chib pe sa le berš kaj phires ande prufondoski škola. Ame kamas vi jek buflardo temaki šičarimos pe daki chib.

28. EDUKACIJA AJ BUĆI KAJ NEVE THEMOTNE MANUŠ

Neve themotne manuš si te anklet te šičion švedisko maj sigo, te anklen validerime vaj te den len kompliterime edukacija aj te len bućia. Ame kamas o šičarimos ande švedisko chib te avel hamime praktikasa. Ame

kamas te važdas opre o kvaliteto pe švedisko chib sar dujto chib. Ame kamas le univerzitetori aj vuče školi te den kaj godola zene kaj si len akademisko edukacija aj aresle akana ando them studiori ande švedisko chib.

29. LE SAMA PALA ČAČIMOS TE AVEL TOT JEK PRIVATNO TRAJO

Kruglom ando khetanimo ašadol le manušengo čačimos kaj jek privatno trajo. Ame kamas te tas zakonori pa bući kaj žirden opre le manušen pe kamera te šaj avel le manušes integreteto. O foro te na avel les putar´a te kerel registracija pe sa le manuš kaj si pe interneto ando Švedo. Ame kamas te tas tele FRA- zakono.

30. JEK PUTERDO INTERNETO AJ JEK BALANSERIME AUTORIKANOSKO PRAVO

Ame mangas te pařuvas o IPRED-zakono te šaj las sama pala čačimasko siguripe aj pala integreteto pe interneto. Ame kamas te nevaras o autorikanosko pravo kašte te na maj žirdel varikon čordanes tele pa interneto pe peski sama. Baro važno si e princija te avel o interneto neutralno.

ŠAJ AVEL JEK ČAČI AJ LAŠI LUMJA

31. JEK AKTIVNO GLOBALNO KLIMAKI POLETIKA

Le globalni gazi kaj rimol e klima trobun tordarde. Ame kamas te keras buči globalno te ašavas o ažutimos pe angara, vuloj aj kárnkrafto. Ame kamas te tas kosto pe godo so rimol enatura kaj aviono aj paraxodoske paja te pokindol pe e buči ande čore thema kana lašaras e klima. O internationello ažutimos pe klimako lašarimos ande čore thema mušaj te butol.

32. NA MUK ČORIFE

Ame kamas te keras buči te avel jek maj čačimasko kinimos kaj lel sama pala le čore themenge intresno. Le Švedosko ažutimos trobul te avel o maj xansi jek procento pe BNI. Le Švedoski buči si te lel sama te na arenen le čore thema ando konto aj le illegalni kontori te ramon le tele. Te na maj avel čorife si te avel centralno kaj themotne-, kinimasko- aj ažutimasko politika.

33. NA MAJ TRADEN PUŠKI

Ame mangas te tas tele o tradoimos puskenza. O anglono paso si te tas maj zakono le Švedoke sar si o slobodo pa tradoimos puškengo. Naj vorta kaj tradel o Švedo puški ande thema kaj či inkeren o zakono pa le manušengo čačimos. Ame phenas na kaj jek investeringo pe perdo milivoja te lašaren jek nevi verzcija pa Jas- aviono. O Švedo trobul te asel avrl' a anda Nato. Maj but zor trobul te keras pača ande lumja. Ame kamas te ašavas le Švedos te na maj kerel minori aj klusterbombori.

34. AŠAVEN TE ASTAREN PE ZOR MAŠE ANDE AMARI MARA

Sa o ažutimos kaj kerel te astaren pe zor le mašen trobul ašado. Bakalava aj kaver maše ande amari mara trobul ašado aj te avel pe jek graniza laši. Mušaj te las sama te na maj astren mašen čordanes. Ame ando Švedo trobunas te las sama e kinimaski politika ande le kaver thema te na maj astaren le mašen ande lenge paja pra but.

35. RESPEKTO KAJ LE MANUŠENGO ČAČIMOS ANDE NASADI POLETIKA

Ame kamas te tas maj puterde zakonori pe imegracija ando EU. Jek manuškano nasaimaski poletika trobul te avel. De dumult si bi laše bučia ande Švedoski imegrationaki processo, anda god' a kamas ame te keras maj vušoro godo lenge kaj arenen bi lilenge. Le glatenko mištimos si te avel e angluni ande nasaimaske buči. Le bi lilengo si te avel len putara kaj špita aj škola.

36. NA KAJ EMU

Ame kamas o Švedo te inkerel pesko lov aj te na žal ande jek than mo EMU. EU trobul te ankelel maj demokratitsko aj maj xansi centralno. Kaj EU te na avel jek ketenia ande jek than.

**ALOSAR PE JEK ZELENO,
MANUŠIKANO AJ
MODERNO ŠVEDO
19 SEPTEMBRO**

Ginav maj dur pe www.mp.se

Šaj ankles mebero pe SMS.
Trade o texto "mpmedl ååååmddxxx"
kaj telefonako numero 72456.
Kosto 50:- + trafikako kosto

miljöpartiet de gröna

